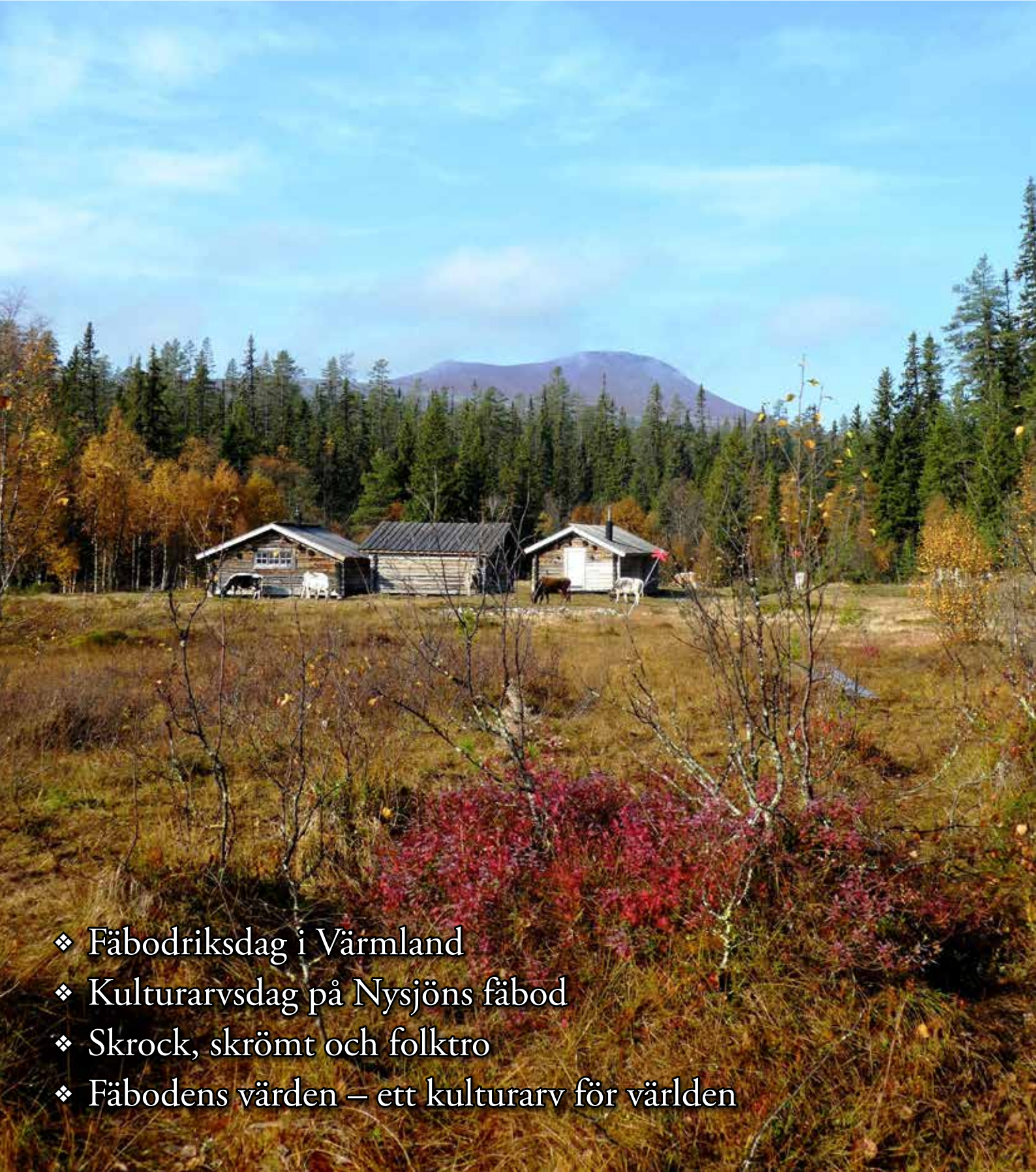

Svensk fäbodkultur och utmarksbruk

Medlemstidning för Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk | nr 3 • 2021

- ❖ Fäbodriksdag i Värmland
- ❖ Kulturarvsdag på Nysjöns fäbod
- ❖ Skrock, skrömt och folktro
- ❖ Fäbodens värden – ett kulturarv för världen

Redaktör: Hällpetters Maria Bergström
redaktion@fabod.nu, 070 643 43 50

Layout & Tryck: Reklam AB, Edsbyn

Ansvarig utgivare: Olle Berglund

Redaktion: redaktion@fabod.nu

Tidskriften Svensk fäbodkultur och utmarksbruk

är medlemstidning för FSF. ISSN 2003-2307

Om inte annat anges så är artiklarna författade

av redaktionen. Åsikter i artiklar som inte

signerats av styrelsen är inte med automatik

förbundets åsikter.

För medlemskap betala 300:- per person,

organisation eller företag eller 500:- per familj

utan begränsning av antal personer i hushållet.

Varje sådant medlemskap ger en röst vid årsstämman.

Övriga kan beställa tidskriften för 100:-/styck

eller prenumerera via sin förening 200:-/per år

Sätt in aktuell avgift på bankgiro 5243-8538

eller swisha 123 109 20 22

Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk

(FSF) www.fabod.nu

Vice ordf Olle Berglund

070-208 9817, olle.berglund@fabod.nu

Ledamot Carin Gisslén-Schöning, sekreterare

070-398 37 83, carin.gisslen-schonning@fabod.nu

Ledamot Dennis Olsson

070-215 62 82, dennis.olsson@fabod.nu

Ledamot John Arne Thyselius

073 091 32 95, john.arne.thyselius@fabod.nu

Ledamot Jennie Tiderman-Österberg

073 673 42 20, jennie.tiderman-osterberg@fabod.nu

Ledamot Ingela Käreskog

070 570 07 58, ingela.kareskog@fabod.nu

Ledamot Svante Johansson

070-190 00 45, svante.johansson@fabod.nu

Ekonomi Lena Åkerlind

070 350 80 66, ekonomi@fabod.nu

Revisorer Inge Wikström och Lotta Wiringe,

revisorer@fabod.nu

Valberedning består fem ledamöter samt en suppleant.

Sammanställande, Karl-Olof Sundeberg, 070 368 37 71

Grupppmail: valberedning@fabod.nu

De regionala fäbodföreningarna är medlemmar i förbundet och har en viktig roll för regional intressebevakning, aktiviteter och kontakter med fäbodbrukare, fäbodägare och fäbodlag och andra intresserade.

Dalarnas Fäbodbrukarförening, DFBF

dffb@fabod.nu

Föreningen Värmlands Säterkultur, VFS

varmlandsaterkultur@fabod.nu

Värmlands säterbrukarförening, VSBF

varmlandsbf@gmail.com

Gävleborgs Fäbodförening, GFF

gff@fabod.nu

Jämtland och Härjedalens fäbodförening JHFF

jhff@fabod.nu

Omslagsbild: Kor från Foskdalsvallen vid Hällvallen, Särna

Foto: Victoria Törnqvist

Tidningen Svensk fäbodkultur och utmarksbruk ges ut med stöd av Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket

Vi fortsätter i Kenneths anda!

Vår ordförande Kenneth Johansson sade nyligen ifrån sig uppdraget som ordförande. Anledningen var att hans sjukdomssituation drastiskt förändrades och nu har jag det mycket tråkiga budskapet till er att Kenneth inte längre finns med oss. Han somnade in i hemmet tillsammans med sina familjemedlemmar natten mellan lördagen den 31 juli och den 1 augusti.

Kenneths tid som ordförande blev för kort, alldeles för kort. Vi har ändå mycket att tacka Kenneth för, bland annat att vi idag med rätta kan kalla oss en samlad fäbodrörelse i Sverige som innan årsskiftet nått minst 300 medlemmar. Som fäbodrörelse har vi aldrig varit starkare än nu. Kenneths bakgrund som riksdagspolitiker och landshövding har kommit oss till stor nytta i våra kontakter med myndigheter och organisationer.

Ett bevis på det är att Institutet för språk och folkminnen, Isof, med stöd från sin expertgrupp godtagit vår ansökan om att fäbodbruket ska nomineras till Unescos lista över imateriella kulturarv och bett oss komma in med kompletterande uppgifter. Projektet och vägen dit har vi valt att ge namnet "Fäbodens värden – ett kulturarv för världen".

Vi från styrelsen tänker fortsätta ett framgångsrikt koncept i Kenneths anda och se möjligheter och jobba framåt. Efterhand betar vi både av gamla surdegar och möter nya utmaningar med positivt framåtsträvande styrelsearbete.

Vi har nu haft vårt första styrelsemöte utan Kenneth och gått vidare med många ärenden. Bland annat så har FSF påbörjat ett bredare arbete med sociala medier. Vi finns numera på Facebook och Instagram samt filmer på Youtube. Vi uppdaterar och moderniserar hemsidan där målet på sikt är att det blir vårt virtuella/digitala resurscentrum för fäbod- och utmarksbruk.

Den resan har vi än så länge bara sett en liten start på. Den kommer nog heller aldrig att ta slut då den kommer att bjuda på utmaningar och behov av flexibilitet. Det arbetet började också med en rejäl idédiskussion i styrelsen i Lingshed för två år sen där vi diskuterade just hur vi skulle gå vidare med att göra ett resurscentrum för fäbod- och utmarksbruk. Nu har vi skapat de resurser som inledningsvis

behövs och påbörjar resan mot en ny hemsida med modernare möjligheter till att just utveckla en bred kunskapsbank i digital form.

Ett område som vi försummat genom åren är kontakt med våra skogliga myndigheter. Ett område där vi behöver utveckla kanaler och dialog. Här kan vår nya broschyr kring mul- och lövbetesrätten vara en bra början på den vägen. Sedan ska vi också ta vara på tillfället att använda satsningen kring immateriellt kulturarv som en hävstång för att få fäbodens traditioner moderniserade bland våra myndigheter och deras myndighetsutövning.

Vi kommer också att ta tag i frågorna där fäbodrörelsen kan stå för många bra lösningar i den allmänna debatten och prioriteringen kring skogs- och livsmedelsstrategier, såväl nationella som regionala. Vi håller oss också till vår verksamhetsplan och budget. Det blir både extra årsmöte och fäbodriksdag i Värmland, och vi har även genomfört möte med riksdagsbanken i Värmland och lokala politiker.

Vi i styrelsen kommer att sakna Kenneth på våra möten, men vi tänker fortsätta i hans fotspår och blicka framåt i vårt engagemang. Nu har också valberedningen ett arbete framför sig. Till dess vi får en ny ordförande på årsstämman våren 2022 så tänker jag arbeta med samma devis som vår gamle kung Gustav den VI: "Plikten framför allt".

*Olle Berglund
Tf ordförande*

Ordförande Olle Berglund. Foto: Maria G Nilsson

Förbundet bör göra sin röst hörd i skogsdebatten

Det är högsommar som snart övergår i höst och hemgång från våra fåbodar. En säsong är till ända och vi, liksom naturen slår ner på takten. Men vi har lite att fundera över...

Vi vet inte idag vilka förutsättningar vi har inför kommande ersättningar från Jordbruksverket. Förbundet Svensk Fåbodkultur har under året svarat på och framfört våra åsikter i ett flertal remissvar. Vår näringslivsgrupp har arbetat på bra. En del förändringar viskas det nu om så faktiskt kan vi ha blivit hörsamade i vissa frågor.

SKOGEN I FOKUS

Nu senast har vi via en köttproducerande förening fått möjlighet att framföra våra åsikter när det gäller bete på skogen. Undertecknad har också haft ett kontaktbytte med representant från Mellanskog och

vi har och kommer att ha frågor där vi kan hitta samarbete. Personligen tror jag vi har att vinna på att arbeta mer med de delar i vår svenska myndighetsutövning som har med skogen att göra. Där har vi en uppgift att se till att myndigheterna ser fåbodbruket och fåbodvallsområden som del i en en förbättrad helhetssyn. Vi har också en uppgift att visa på fördelar med mer tamboskap i skogen. Här finns troligtvis en otrolig utvecklingspotential.

KON - EN KLIMATHJÄLTE

Vi hävdar ju att enbart fodervärdet i skogsbete är närmare fem miljarder kronor. En uppgift som bygger på hur Norge värderar sitt utmarksbete. Men det finns mer att lyfta fram, exempelvis en bättre köttkvalitet. Att använda tamdjur till att markbereda och trampa på hyggen omvandlar heller ingen diesel till koldioxid utan binder snarare kol i marken. Betad skog är också ett sätt att

klimatepassa skogen – då betad skog minskar skogsbrändernas framfart. Men inte minst skulle alla våra kraftledningsgator kunna omvandlas till fantastiska marker med en rik biologisk mångfald, vilken idag är mycket hotad. Men då måste också våra myndigheter – framförallt jordbruksverket – sätta fart och se till så att virtuella stängsel blir verklighet.

VAD TROR NI?

Kommer vi att se virtuella stängsel innan alla dessa satsningar på elbilar och batteritillverkning är genomförda...? Kan det göras flera klimatbra framsteg samtidigt? För övrigt så gläds vi åt att fåbodkulturen passerat det första nålsögat på vägen mot immateriellt kulturarv. Att upptas på Unescos lista är något som verkligen kan gynna näringsidkande fåbodbrukare.

*Olle Berglund
Tjordförande*

Vallflickan i skogsparti, Johan Tirén

Vid fåboden, Johan Tirén

Lite mer om Johan Tirén

Redaktionen fick mail från en uppmärksam läsare. Kul!

"Hej. Intressant med omslagsbilden från Johan Tiréns målning. Den som känner sin Tirén, vet att han var en jämtlandsbaserad konstnär som i sin målning "Lappar tillvaratar skjutna renar" gjorde ett politiskt inlägg.

Wikipedia:

Lappar tillvaratager skjutna renar är en

oljemålning av Johan Tirén från 1892.

Målningen är en politisk målning som är inlägg i den så kallade kulturkampen i Härjedalen mellan bofasta och samer under slutet av 1800-talet.

Spännande att se om någon fler associerar åt det hållet! Johan Tirén har också gjort friluftsförbundets logotype - även där en sameanknytning.

Johan Tirén hade stuga uppe vid Årådalens fåbodar och utgick därifrån på sina fjällvandringar med bl a Wilhelm Pettersson-Berger! Stugan finns kvar i släktens ägor".

Johan Tirén, 1853 – 1911, målade förutom Vallflicka i skogsparti ett flertal målningar med fåbodanknytning, här kan ni se hans målning Vid fåboden.

Karl Tövåsens fäbod, Foto Hällpetters Maria Bergström

Fäbodkulturen som immateriellt kulturarv – resan går vidare ...

I april lämnade Förbundet för Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk in en ansökan till Institutet för språk och folkminnen, Isof, om att Sverige borde nominera fäbodkulturen till Unesco som immateriellt kulturarv.

Unesco har inom ramen för Konventionen om skydd av det immateriella kulturarvet tre internationella listor: akut hotade kulturarv, representativa kulturarv och exempel på goda metodologiska exempel på bevarande. Totalt lämnades tolv olika förslag in för att granskas av en expertkommitté med målet att välja ut två kulturarv att gå vidare med i processen mot en internationell nominering. I slutet av juni tog Isof beslutet att två kulturarv fick komplettera sina ansökningar till den representativa listan samt angav ett kulturarv som ett gott metodologiskt exempel. Dessa nomineringsförslag skulle före den sista augusti kompletteras enligt expertkommitténs förslag.

VI GICK VIDARE!

Vid det här laget förstår ni att fäbodkulturen naturligtvis var ett av de förslag som gick vidare till en andra omgång för

att helst föras upp på den representativa listan, det vill säga om fäbodrörelsen får som den vill. Det andra kulturarvet som ska kompletteras för att eventuellt hamna på den representativa listan är Tivoli- och nöjesfälskulturen inlämnad av Sveriges Tivoliägarförening. Kulturarvet som är tänkt som ett metodologiskt exempel var *nyckelharpan* som Eric Sahlström institutet föreslagit. Det sistnämnda är ett utbildningscentrum för svensk folkmusik i allmänhet och kunskap om nyckelharpan i synnerhet. Eftersom det är första gången som en sådan här nomineringsprocess igångsätts i Sverige så är det ett spännande lärande för såväl de organisationer som föreslår ett kulturarv som den myndighet som hanterar nomineringen.

EXPERTKOMMITTÉNS FÖRSLAG PÅ FÖRDJUPNINGAR

I sitt beslut lyfte Isof fram förslag på

sådant som expertkommittén såg som värdefullt att komplettera ansökan med. Expertkommittén markerade att de tyckte att det var en mycket bra ansökan och att den visar på den betydelse fäbodkulturen har för en mängd olika grupper. Förslaget visar enligt expertkommittén att fäbodkulturen är: "ett komplext immateriellt kulturarv som är sammanflätat med flera materiella kulturarv och med biologisk mångfald. Det immateriella kulturarv som lyfts fram framhåller traditionell kunskap om vallning, djurhållning, djurskötsel, mjölkhantering, vallmusik, lockrop, sagoberättande och en världsbild av övernaturliga väsen."

Man framhåller också att det är många olika aktörer som är intresserade och engagerade i olika delar av fäbodkulturen.

VÅR HEMLÄXA

Tre punkter tycker man ska tydliggöras:

- Ökad internationell samverkan, särskilt med Norge
 - Att även om det saknas ett formellt myndighetsuppdrag att bevara fäbodbruket som sådant så finns det många organisationer som tillsammans samverkar för bevarandet av olika delar
 - Att kulturarv är föränderliga över tid, och för fäbodbrukets del har det gått från exklusivt kvinnans sfär till mer av en familjeverksamhet
- Man tycker också att den utvecklade ansökan tydligare ska lyfta fram hur fäbodkulturen kan vara en utmärkt utgångspunkt för att pedagogiskt diskutera frågor rörande mångfald, såväl biologisk som kulturell, hållbarhetsfrågor och samverkan över nationsgränser.

Fäbodost. Foto: Håkan Tunón

SVERIGE + NORGE = SANT!

Efter att fäbodrörelsen lämnade in den svenska ansökan i mitten av april har arbetet med projektet "Fäbodens värden – ett kulturarv för världen" fortgått oförtrutet under väntan på det första beslutet. Det handlar om att såväl lägga grunden för lokal, nationell och internationell förankring som att säkerställa en finansiering för det fortsatta arbetet med en internationell ansökan. Dessutom behöver man utveckla en handlingsplan för framtida insatser för bevarande och utvecklande av fäbodbruket.

AKTUELLA BIDRAGSANSÖKNINGAR

Hittills har arbetet med nomineringen av fäbodkulturen skett helt på ideell basis, men FSF har skickat in ansökningar om medel till Nordisk kulturfond och Postkodslotteriet. Det blev ett positivt besked från kulturfonden vilket möjliggör en del aktiviteter, men vi väntar fortfarande på besked från Postkodslotteriet. Så håll tummarna! Tillsammans med Norsk seterkultur har en ansökan till EU:s Erasmus-program också skickats in. Erasmus är ett initiativ för att skapa förutsättningar för gränsöverskridande lärande, vilket numera också inkluderar företagare. Förhoppningen är att vi därmed ska säkerställa en gemensam

process för Sverige och Norge för att kunna jämka bilden av hur fäbodbruket ska presenteras internationellt i den gemensamma ansökan till Unesco. I början av november kommer en "fagsamling" att arrangeras i Røros för att fäbodbrukare från bägge länderna ska kunna bidra till diskussionen om ansökans innehåll och processen framåt.

DEL AV KULTURARVSDAGEN

På svensk sida går vi så länge vidare med ett publikt arrangemang på Nysjöns fäbod utanför Falun den 12 september i samband med nationella temadagen för kulturarvet som arrangeras av Riksantikvarieämbetet. Kulturarvsdagen är ett årligt evenemang som i år under helgen 10–12 september kommer att uppmärksammas med hundratals olika evenemang runt om i landet. Fäbodrörelsen tillsammans med Dalarnas museum kommer att göra ett familjeangemang om fäbodkulturen. Två veckor senare går också fäbodriksdagen av stapeln och där kommer frågan om fäbodkulturen som immateriellt kulturarv säkert att diskuteras.

VAD HÄNDER SEDAN?

Målet med det norsk-svenska projektet är att lägga en tillräcklig grund för att

Norges och Sveriges regeringar i början av 2023 tillsammans ska nominera fäbodkulturen till Unesco, därefter följer en internationell granskningsprocess med kompletteringar, vilken då skulle kunna resultera i ett beslut i Unesco i november – december 2024.

Att föras upp på Unesco:s lista är dock inte ett slutmål i sig – det ska snarare ses som början på en ny framtid. Det är viktigt att kunna arbeta med handlingsplaner för hur kulturen ska kunna hållas levande och synliggöras i samhället för såväl nationell som internationell publik. En förhoppning är att om fäbodkulturen kommer upp på Unescos lista så blir intresset både från myndigheter och allmänheten större vilket även i sig självt bidrar till bättre förutsättningar för bruket. Nu fortsätter resan!

Håkan Tunón

*Forskningsledare, SLU Centrum
för biologisk mångfald, Uppsala*

Unesco, FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur, förhandlade fram Konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet i generalförsamlingen 2003 som sedan trädde i kraft 2006.

Målet är att synliggöra människans icke-materiella kulturarv i form av traditioner, kunskaper och sedvänjor. Därför har man inrättat två listor; akut hotade och representativa kulturarv, och ett register över goda exempel på hur man tryggar immateriella kulturarv.

I Sverige finns ett kulturarv - Sago-bygden i Kronoberg - registrerat som gott exempel. Ansvarig myndighet för konventionen är Institutet för språk och folkminnen, Isof.

Victorias bok – en exposé över ett mycket levande kulturarv

*I juni släppte Victoria Törnqvist sin nya bok *Eldsjälar i utmarken*. Ett praktverk på 265 sidor där hon intervjuat femtiofyra fåbodbrukare om deras vardag på vallen. Nu följer hon upp med en utställning.*

Det officiella boksläppet gick av stapeln på Dössberget i Bjursås, sedan har Victoria arrangerat flera releaseträffar på fåbodarna runt om i Dalarna. — Fåbodbrukarna sitter fast i mjölkning och annan omsorg om djuren och har svårt att komma ifrån, därför har jag istället åkt runt.

”Jag ville lyfta fram dagens brukare, de levande som finns omkring oss”

Victoria har arbetat med boken i fem år och har fokuserat på själva brukarna och deras betydelse för att bevara fåbodens kulturarv.

— Det finns mycket skrivet om fåbodens historia och byggnader men jag ville lyfta fram dagens brukare, de levande som finns omkring oss. De blir också historia en dag och deras berättelser vill jag bevara till eftervärlden. Det finns så mycket mer att berätta, fler fåbodarna och på andra ställen än i Dalarna. Men det är här jag bor så jag valde att begränsa mig till min närmiljö.

STORT MEDIALT INTRESSE

Boken är en viktig pusselbit när det kommer till att beskriva det kulturarv

som fåboden representerar. Som en konsekvens av att Victoria och hennes bok fått stor uppmärksamhet, bland annat har både SVT och Sveriges radio gjort inslag, riktas strålkastarljuset mot Fåbodrörelsens arbete att tillsammans med Norsk Seterkultur bli upptaget på Unescos lista över immateriella kulturarv. — Det var ingenting jag tänkte på då, när jag började skriva boken. Men ändå är det framför allt just det immateriella som intresserat mig när jag intervjuat fåbodbrukarna. Jag har velat skildra deras vardag av både vedermödor och glädjeämnen när de utför sina traditionella hantverk som mjölkning, ystning, messmörskok, djurskötsel och så vidare. Jag har velat lyfta den tysta kunskapen och de där egna upplevelserna, både positiva och negativa, som ofta inte delgivits i något annat sammanhang.

NY BOK PÅ GÅNG?

Sedan sjutton år tillbaka har Victoria arbetat på Högskolan Dalarnas bibliotek men lämnade sin tjänst i våras för att få mer tid över för skrivande. Grunnar hon på ett nytt manus?

”Jag har aldrig skrivit någon roman, det är kanske det jag skall göra nu”

— Jag har fått ett författarstipendium vilket kan ge mig en viss skrivarro. Jag har aldrig skrivit någon roman, det är kanske det jag skall göra nu. Jag har en idé, mer än så vill jag inte avslöja ännu. Nu i höst vill jag framför allt ta det lugnt och jobba med den utställning som blir en fortsättning på *Eldsjälar i utmarken*. Jag har ett stort bildmaterial som inte fick plats i boken och med stöd av

Victoria Törnqvist m bok, Foto Jennie Tiderman

Dalarnas Försäkringsbolags Kulturstiftelse planerar jag en turné med fotoutställningen där det också ska finnas fakta om fåbodbruk.

Hällpetters Maria Bergström

Poesi av Victoria:

Lyssna!

Hör hur huldran kular genom natten och näcken spelar vid tjärnens svarta vatten
Vågar du följa deras lockande, vilda toner för att nå dina drömmar och visioner?
Men akta så att inte skvattramens dofter gör dig yr och du villas bort i skog och myr

Hör hur fåbodkullan varnar i sin lur för skogens många vilda djur
Vågar du möta björn, varg och lo för att en dag finna ro?
Men akta så du inte förleds att tro att över myrens marker finns en bro
För du måste själv möta skogens faror och besegra dina egna maror

Lyssna!

Aldrig kommer du åter höra allt som får dig veta vad du ska göra, så hör hur huldran kular genom natten, och näcken spelar vid tjärnens svarta vatten
Följ deras lockande, vilda toner för att nå dina drömmar och visioner!

Av utrymmesskäl är dikten förkortad.

SVT på Grejsan, Foto: Inger Wiklund

Getter på Hedbodarna, Foto: Karin Tidblom

Bernt Lindström – ”ljudet av kohorn ska vara jordnära, som koskit”

*Bernt är riksspelman och en av landets främsta när det gäller att spela på horn.
En passion han haft sedan barnsben. Själv vill han inte använda ordet ”spela”.*

— Nej, jag brukar säga att jag blåser horn. För mig är inte hornet i första hand ett musikinstrument utan ett arbetsredskap. Sedan kan det naturligtvis rymmas mycket känslor och musikalitet ändå, men huvudsyftet med hornet var att frambringa ett starkt ljud som hördes långt över skogen för att kalla på boskapen. Visst kan man spela många olika låtar på horn, men varför? Är det inte bättre att spela dem på andra, mer passande instrument? Det är som att hornet inte bara kan få vara det som det var ämnat för. Att ”gå i skogen och tuta efter djur” anses kanske inte vara så märkvärdigt.

FÖRSTA HORNBLÅSARSTÄMMAN

Hornet är dock upprinnelsen till alla de spelmansstämmor vi har idag. Det började med att Anders Zorn upplevde att skogarna hade tystnat. Han kunde inte längre kunde höra hornblåserskornas toner och anrop till varandra på fåbodarna och till djuren i skogen. Han tyckte därför att en tävling skulle få fart på blåsandet igen och tog därför initiativ till den första hornblåsarstämman år 1906. Det blev startskottet för såväl spelmansstämmorna som till att spelmän och hornblåsare varje år samlas för att spela upp för Zornjuryn – för att ta rikspelmansmärket. Idag finns inga renodlade hornblåsarstämmor.

FARFARS KRUTHORN

Passionen för hornblåsning drabbade Bernt i gymnasieåldern då han gick på musik-konservatoriet i Falun. På sommarloven bodde han hos farföräldrarna i Lingbo och hittade där ett gammalt kruthorn. Ett horn

han tyckte likande de vallhorn som han sett på Dalarnas museum. Bernt lyckades få ljud i kruthornet och hittade sedan ett kohorn som han rensade ur och kunde blåsa i.

— Sedan satt jag på vagnen och blåste när farfar körde traktor och vi skulle hämta hem ved. Farfar hörde dåligt, traktorn lät illa men jag satt där och bara blåste. En enda ton hela tiden, men jag tyckte det var fantastiskt. Jag var så lycklig.

JAKTEN PÅ ÄMNET

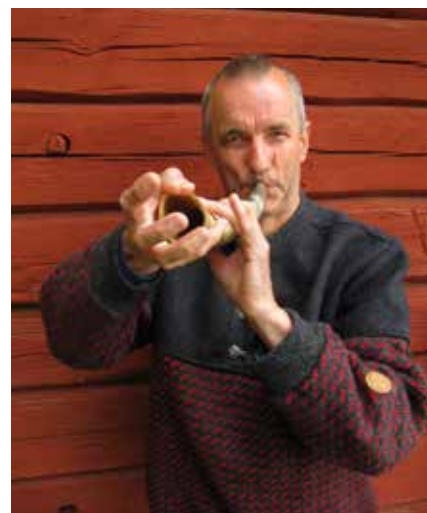
— Sedan läste jag på musikhögskolan i Göteborg och kom att åka mycket tåg hem och tillbaka. Jag satt och tittade ut genom fönstret på alla kor som gick längs spåren. Men jag såg egentligen inte kor, jag såg horn som gick där. Många gånger tänkte jag ”Åh, de där hornen skulle jag vilja ha”.

Bernt blev med tiden musiklehrare i Bollnäs men kärleken till horn upptog det mesta av hans fritid. Det gällde bland annat att hitta rätt ämnen vilket föranledde många besök till slakteriet i Bollnäs.

— Jag grävde i slaktavfall för att hitta kohorn medan rättorna sprang efter väggarna. Jag letade efter det perfekta hornet, det optimala hornet.

Ett stort problem för den som vill tillverka ett horn att blåsa i är dagens avhorningen av kalvar. Det är alltså svårt att få tag på ämnen.

— Jag blir ibland erbjuden bockhorn men det är svårt att borra blåskanalen i dem då de är vridna. Likaså har jag fått horn av Highland cattle men de är oftast för stora och tonen blir för mörk och murrig. Det

Bernt Lindström, Foto: Magnus Olsson.

kan funka om man bara vill blåsa en ton men svårt om man ska få till en melodi. Musikern Ale Möller sade en gång att tonen av ett horn skall vara som av silver, och jag fyllde i och sade ”som ett spjut av silver”.

Det är många timmar bakom ett färdigt horn. Hornet skall kokas och den så kallade kricken, hornbenet ska tas ur. Sedan ska det borras sju till nio centimeter för blåskanalen varefter de tre till fem hälen skall borras. Idag har Bernt slagit av på takten men drömmen att ta fram det ultimata hornet lever.

— Skulle någon fåbodbrukare höra av sig och vilja ha ett horn och jag då hade ett bra ämne skulle jag nog bli lika manisk igen, framför allt om jag vet att hornet skall användas till sitt ursprungliga syfte – att kommunicera med djuren.

Hällpetters Maria Bergström

Konsterudshornet, Foto: Lars Sjöqvist

Konsterudshornet – över 2 000 år gammalt

Hornet hittades på 40-talet i en mosse i Konsterud i Visnum utanför Kristinehamn i samband med att man lastade ur torv i en lada.

Det rekonstruerade Konsterudshornet ingick i en vandringsutställning som var en del i ett musikkarkeologiskt EU-projekt år 2015 och visades då, förutom i Sverige också i Cypern, Italien, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike. Hornet är en del av Värmlands museums samlingar.

Ransbysättern, Värmland, Foto: Eva Svensson

Fäbodriksdag 25–26 september 2021

Värmland hälsar för femte gången alla varmt välkomna till årets Fäbodriksdag. Detta år möts vi på Edebäcks bygdegård i vackra Klarälvdalen. Temat för helgen är Säter/fäbodkulturen på väg mot framtiden!!?

PROGRAM

Fredag 24 september

- Extraprogram för tidigkommande
Besök gården Där Nol i Fastnäs hos
Hans Johnsson, vice ordförande i
Föreningen Värmlands Säterkultur.
Speakers corner med musik och lite
förtäring. Start 16.30.

DAG 1 LÖRDAG 25 SEPTEMBER

Välkomstfika 09.00

Invigning med landshövding
Georg Andrén och vallmusik.

Inledning - Temat Säter/fäbod
kulturen på väg mot framtiden!!?

Hur får vi liv och ekonomi i våra sätrar/
fäbodar och hur kan vi samverka?
En pågående workshop under dagen där
deltagarna får ge sina synpunkter som
också ligger till grund för förbundets
fortsatta arbete.

Arbetet med att bli immateriellt kulturarv
- Fäbodens värden - ett kulturarv för
världen

Håkan Tunon från Centrum för biolo-
gisk mångfald berättar om arbetet som
görs för att fäbodrörelsen i framtiden ska
kunna klassas som immateriellt kulturarv.
Vi får veta mer om hur processen
med ansökan går till samt vad det skulle
kunna innebära om ansökan går igenom.

Situationen för sätrar i Värmland

Vad säger historien om hur vi går vidare
i framtiden? Eva Svensson från Karlstad
universitet berättar om arkeologiska ut-
grävningar som genomförts i sätermiljö-
er i Värmland. Vad berättar de historiska
fynden och vad kan vi lära av dem inför
framtiden? Eva är även involverad i
interregprojektet Biokuma (Biokulturellt
arv och alternativ matproduktion) och
ger oss inblick i detta spännande arbete.

Byggnadsvård - hur ökar vi kunskapen
om hur vi sköter sätrarnas hus?

En utmaning på många sätrar/fäbodar är
byggnader med stort behov av under-
håll. Byggnadsantikvarie Hans Johnsson
och Amund Spange berättar om skötsel
av byggnader och hur vi kan öka
kunskapen om detta.

Vilka lagskydd finns för fäbodbruket?

Vad innebär ett "riksintresse" och hur
kan det användas för att lyfta frågor
kring sätrar/fäbodar? En väg framåt
eller bakåt? Begrepp som förekommer
behöver redas ut.

Hur kan vi bemöta det växande
intresset för säter/fäbodbruk?

Vilka stöd och regelverk finns och kan
behövas? Vilka utbildningar och kurser
finns i landet?

17.00 Avslutning

18.00 Middag, Hagfors kommun
bjuder på middag med underhållning

DAG 2 SÖNDAG 26 SEPTEMBER

09:00 Extra årsstämma med FSF
Fjölårets motioner och eventuellt nya
motioner behandlas.

Behandling av verksamhetsplan

Behandling av budget

12:00 Lunch

13:00 Fäbodriksdagsförhandlingar

Rapporter från FSF:s styrelse: bl a

• *Mul- och klövbetesbroschyren*

• *När förr blir nu*

• *Sociala medier och hemsida*

15:00 Avslutning

Ca 16.00 Alla som vill inbjuds till
rundvandring och eftersnack på
Kårebolssättern

ÖVRIG INFORMATION

Tid och plats:

25–26 september 2021,

Edebäcks bygdegård, Hagfors kommun.

Konferensavgift: 600 kr.

FVS, Föreningen Värmland Säterkultur

Swish 123 064 95 66, Bg 537-5845

Anmälan: Anmälan görs senast

13 september till FVS,

varmlandsaterkultur@fabod.nu,

Uppge i anmälan om du önskar delta i

extraprogrammet 24 september.

Anmäl även frågor till fäbodriksdagsför-
handlingar till ovanstående mailadress.

FRÅGOR

Ingela Kåreskog tel: 070-57 00 758,

Hans Johnsson tel 070-214 16 72

FÖRSLAG PÅ BOENDE

Möjlighet finns att ställa husvagn
på bygdegårdens parkering.
Hund är tillåten på alla boenden nedan.

BJÖRNBYN STUGBY

<https://bjornbyn.com/bokning/>

Adress: Björnbyn, 683 93 Råda

Telefon reception: 0563 600 62,

öppettider 10-13 vardagar

E-post: info@bjornbyn.com

BYNS CAMPING

<https://bynscamping.se>

Adress: Byns Camping / Klarälvdalen

Kanot, 680 50 Ekshärad

Telefon: 076 8354939

E-post: info@bynscamping.se

EKBERGET STUGBY

<https://www.ekesberget.se/>

Adress: Torsbyvägen 683 60 Ekshärad

Telefon: 070 2510858

HOTELL MONICA

<https://www.hotellmonica.se>

Adress: Folkets väg 1, 683 31 Hagfors

Telefon: 0563 156 50

E-post: boka@hotellmonica.se

RÅDA HOTEL

<http://radahotel.com/>

Adress: Rådavägen 11, 683 93 Råda

Telefon: 056360003, 0722 125 171

E-post: radahotel@outlook.com

RÅDASTRANDS CAMPING

<https://se.radastrand.com/>

Adress: Rådastrand 1, 68393 Råda

Telefon: 0768 236615

E-post: info@radastrand.com

VÄRMLAND HOTEL

<http://varmlandhotel.com/>

Adress: Beskyddare Carls väg 2, 683 40

UDDEHOLM

Telefon: 0563 23 007, 0722 125 171

E-post: varmlandhotel@hotmail.com

WÄRDSHUSET PILGRIMMEN

<http://www.wardshusetpilgrimen.com/1.html>

Adress: Klarälsvägen 35,

680 50 Ekshärad

Telefon: 0563-405 90

E-post: info@wardshusetpilgrimen.com

Länsstyrelsen
Värmland

Fastnässättern, Värmland, Foto: Ingela Kåreskog.

Kårebolssättern, Foto: Eva Svensson

Kårebolssäte

Från forntid till framtid på Kårebolssättern

*Med hjälp av pollenanalys har en forskargrupp kommit fram till ett resultat man inte hade väntat sig.
Här, på Kårebolssättern, fann man spår av människors odlingar redan vid tiden före Kristi födelse.*

Redan 2018 initierades en undersökning av Kårebolssätterns historia med forskare från Karlstads och Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Värmland och företaget Geographica Antikva. En kartering av lämningar efter äldre hus, åkrar och röjningsrösen genomfördes försommaren 2018 på Kårebolssättern. Inga av de karterade lämningarna var av en karaktär som indikerade påtagligt hög ålder, och det allmänna intrycket var att Kårebolssättern var en förhållandevis ung säter. Inget anmärkningsvärt med andra ord.

UTMANAD MARGINALITET

Skogsområdena i mellersta och norra Sverige har tidigare ansetts vara av perifer betydelse. Men tack vare tvärvetenskaplig forskning och nya vetenskapliga tekniker har vi kunnat visa att man här producerade efterfrågade varor, berättar Eva Svensson som är professor i risk- och miljöstudier vid universitetet i Karlstad.

— Man har exempelvis funnit att det redan under äldre järnålder fanns ett handelsutbyte mellan skogsbygderna och områden som Gotland och Uppland. Här kullkastades bilden av fäboddar och

sättrar som perifera och isolerade enheter. Skogsbygdernas bönder byggde i stället upp ett diversifierat och flexibelt näringsfång, så kallat mångsyssleri, vilket var ett effektivt sätt att sprida riskerna för att någon verksamhet skulle slå fel. Förutom jordbruk, inklusive säterdrift, producerade man järn ur myrmalm, jagade älg i fångstgropar och mycket annat.

— Det visade sig att de var väldigt på hugget och uppkopplade på en global marknad och att de var extremt flexibla för förändringar. När det behövdes ökade man jordbruksproduktionen och vid andra tider minskade den, man ställde helt enkelt om när det fanns mer tryck efter skogsprodukter som pälsar och järn.

*”De var väldigt på hugget
och uppkopplade på en
global marknad”*

SENSATIONELLT FYND

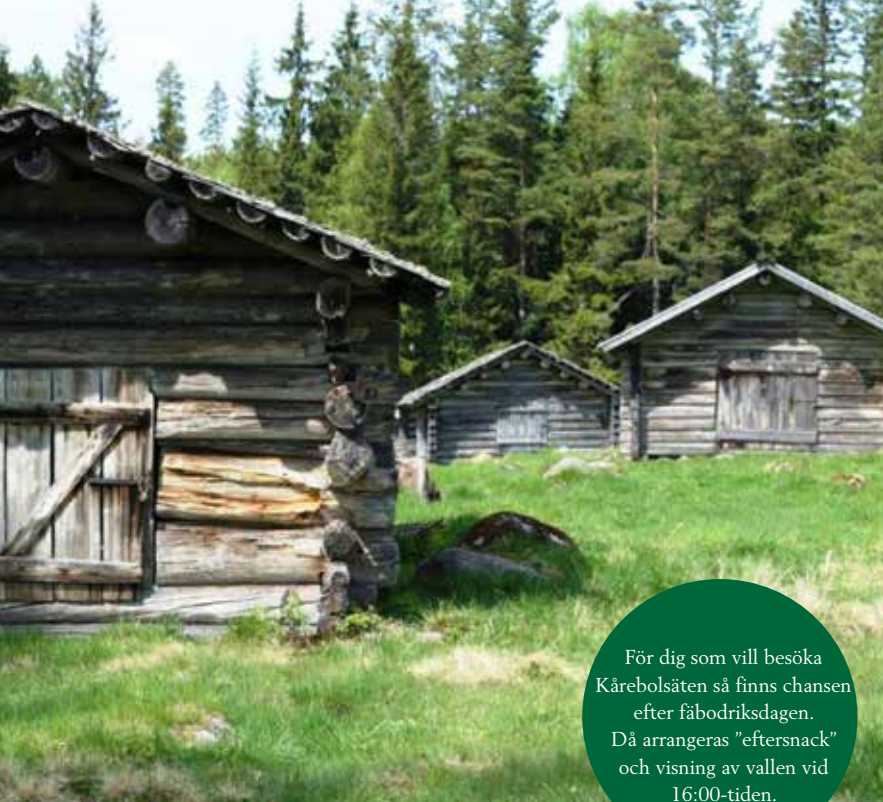
Ingela Kåreskog, verksam i Föreningen Kårebolssätterns bevarande, föreslog ytterligare en undersökning, nu med pollenanalys.

Vintern 18/19 borrhade forskarna sig

genom isen på den intilliggande Kårebolssjön för att hämta upp en sedimentkärna för pollenanalys. Resultaten kom att berätta en helt oväntad historia. — Enligt analysen började Kårebolssättern befolkas redan 100 år före Kristi födelse. Vi kunde se att de odlat korn och cannabis, som hampa heter på latin. Troligtvis har det att göra med att de tillverkade rep och att den produktionen då

Pollenanalys vid Kårebolssjön, Foto: Eva Svensson

För dig som vill besöka Kårebolsätern så finns chansen efter fäbodriksdagen. Då arrangeras "eftersnack" och visning av vallen vid 16:00-tiden.

ern, Foto: Annie Johansson

Celina Barhammar, Foto: Nelly Barhammar

Fäbodriksdag
i Värmland

"Vi trodde att det var en säter från 1500-talet, det är kul att ha fel!"

hade större betydelse än boskapsskötsel. Med tiden växer bruket av Kårebolsäterna, och mer spår av boskapsskötsel och skogsbyte dyker upp under århundradena efter Kristus. Men det är först på 1300-talet e. Kr. som boskapsskötseln börjar dominera markanvändningen på det sätt som är känt från senare tid. — Det här var helt oväntat, det sådana överraskningar som kan dyka upp vid fältarbete. Vi trodde att det var en säter från 1500-talet, det är kul att ha fel! Nu fortsätter vi med analyser i Jämtland, vi får se vad vi kan få fram där.

Hällpetters Maria Bergström

Delar av texten är hämtad från Policy Brief/ nr 2/2020 från Karlstad Universitet. Sök på "Säterbruk i norra Värmland i dag, i går, i morgon" för att läsa texten i sin helhet.

Eva Svensson, Foto Karlstads Universitet.

Det är nu tredje sommaren som Celina Barhammar, 19 år, tillbringar på Kårebolsäterna. En tillvaro hon trivs med och tror kommer locka fler unga.

Celina kom i kontakt med fäbodlivet redan som liten, berättar hon.

— Vi hade en sommarstuga i närheten där vi var mycket och jag brukade gå över till sätern och hålla på med djuren, men det var nog framförallt hästar jag tyckte om på den tiden.

Driften av Kårebolsäterna sköttes då, sedan 1988, av Solveig och Paul Hedén och det må vara oklart säger Celina om hon bara var i vägen eller faktiskt hjälpte till. Men barnaåren på sätern är nog en av orsakerna till Celinas senare studieval.

— Jag sökte in på Lillerudsgymnasiets lantbruksprogram men hade då ingen tanke på att bo på en säter, kompisarna hade andra intressen och det var så mycket annat som lockade.

Våren 2019 gjorde sig fäbodlivet påmint igen och hon hörde av sig till Kårebolsäterns fäbodförening och frågade om hon inte kunde få komma dit och hjälpa till. På den vägen blev det och sommaren -19 blev alltså hennes första säsong på Kårebolsäterna, utan körkort, utan mobiltäckning och med lillasyster och en kusin som sällskap. Samma höst följde hon också med på Eldrimners resa till alperna för att

besöka ysterier och lära sig mera.

— Förra året köpte jag två egna kor som jag väntar ska kalva snart. Jag lånar också två till kor av Stig Spånberg på Foskdalsvallen och det är bra början.

Till hösten har Celina fått arbete på det jordbruk där hon haft praktik under studietiden, en stor gård med 170 mjölkkor och 300 – 400 ungdjur.

— Det blir från handmjölkning till robot, men jag kommer få ledigt under sommaren så att jag kan vara här. Jag drömmer om att starta eget företag med ysteri, gårdsbutik och café. Det finns mycket hjälp att få hos Eldrimner om man vill komma igång, allt går om man vill. Det gäller att inte tänka så mycket och måla upp problem.

Vad säger dina jämnåriga kamrater om att du valt den här livsstilen?

— De är fascinerade och tycker att det är coolt att jag är här. Jag tror att det kommer att bli ett större intresse framöver och mer och mer populärt. Folk vill veta vad maten kommer ifrån och jag tror på en framtid för fäbodkulturen. Och nu, efter undersökningarna som de haft här så känns det häftigt att veta att jag är en fortsättning på något som funnits här väldigt, väldigt länge...

Hällpetters Maria Bergström

Vittra, troll och skogsrå – en del av det immateriella kulturarvet

Dessa väsen påverkade arbetet på fåbodarna och i den här artikeln ska vi zooma in på fåbodkvinnornas egna berättelser om skrömt som både skrämmt och hjälpt dem – berättelser som är en del av det immateriella kulturarvet.

Det vi kallar "folkstro" existerade länge sida vid sida med den kristna religiositeten. Äldre föreställningar om övernaturliga väsen lämnades inte bara för att man med hög röst läste trosbekännelsen i kyrkan och levde med en djup gudsfruktan. De väsen som vi oftast ser i nedteckningar om och kring fåbodbruket var, och kanske ännu är, trollen, vittrorna, skogsrået och kanske en och annan gråtomete.

TROLL

Tron på troll är äldre än kristendomen i Sverige. I nordisk mytologi finner man sägner som berättar att både Oden och Tor jagade troll genom skogarna. Trollen troddes leva i skogarna kring fåbodarna med sina boningar i bergen. De var mest aktiva på nätterna och de drogs mot det som glimmar. I nedteckningar från Gagnef berättas det att trollen var osynliga för de flesta, men om man var född exakt vid midnatt begåvades man med varseblivning och kunde då förnimma och till och med se trollen. Troll troddes vara både onda och goda, beroende på hur människorna vårdade relationen till dem.

BRITTAS BERÄTTELSE

Vi känner väl till sägnen om Trollbröllopet i Äppelbo socken i vilken en kulla rövades bort av trollen som gemål åt en troll-ungling. Men trollen var en gång inte bara sagor och sägner, utan högst närvarande i människors liv och arbete. Britta Andersdotter i Berg, Torsåkers socken i Gästrikland, berättar en sägen om gubben Thyr och bergatrollen som rövade bort hans dotter som gick vall på fåboden. Thyr trodde själv inte på troll, utan skrattade mest åt dessa vidskepliga berättelser. Han tog med sig några karlar upp i skogen för att leta efter den vilseförda: "Tjärnen lågo där nu tyst. Svart och hemlighetsfull liksom berget som den återspeglade. Plötsligt bröts den djupa tystnaden. Oförberett och skrämmande som ett åskslag skallrade plötsligt ett rop från berget bakom dem SKRATTA NU Å THYR och genast svarade en röst som ett eko från det

andra berget. Då slocknade hoppet hos männen och skrämnda flydde de ner till byn. Där fick prästen höra om den bergtagna och han såg till att föra kyrkklockan till skogarna kring tjärnen Åglappen. När klockan så slutligen dundrade över vattnet, återfanns Thyrs dotter, gråtandes, på fåbodstigen. Legendan säger att Thyr aldrig mer kunde skratta efter denna händelse."

VITTROR

De underjordiska, i Nordsverige kallade vittror eller landa, var små väsen som bodde under jord, en sägen även den äldre än kristendomen. Mytologier om de underjordiska återfinns i många delar av det norra halvklotet, då särskilt norr om Alperna i den germanska, keltiska, slaviska och finsk-ugriska folktron. Vittrorna, de underjordiska, var oftast osynliga, men man kunde ibland skymta dem i ögonvrån. Vitterfolket tillhörde vallskogarna och även de höll boskap. Det finns många nedteckningar som vittnar om hur denna tro påverkade vallkullorna och djuren, exempelvis i samtida nedteckningar som denna, även den från Torsåkers socken i Gästrikland, nedtecknad i mitten av 1900-talet.

"Jag har träffat fåbodbrukare som berättat om möten med både skogsrå, troll och tomtar"

"Det hände en morgon, att fåbodjätan följt korna i vall och hon stannade till vid ett smultronställe.

Hon reste sig hastigt upp och såg något grått och otydligt skymta och försvinna i buskarna. Hon visste väl vad det var, men aktade sig noga för att låtsas därom. Människornas vägar fick ej ha någon förbindelse med de stråk där vittrunä och tröllen drogo fram. Om deras vägar, av en eller annan orsak korsades, var inte olyckan långt borta..."

WANNAS MÖTE

Vidare kan man läsa i nedteckningen om

Illustration av konstnären Anna Komstadius (Instagram komstadiusart)

Skogsrået besöker en kolare i skogen. Ur 'Svenska folksägner', Herman Hofberg (1882)

säterjätan Anna Bromans möte med vittrorna nära ett vattenfall: Just som hon kom fram till fallet, måste hon stanna käpprak i skogsbrynet och bara titta på den vilt främmande åsynen framför. Över det öppna området skumpade en kreatursflock fram uppåt åsen. Inuti flocken gingo vallkullor som lockade KOU KOU KOU och efter sprungo små skällande hundar. Det sällsamma var att allesammans voro gråa, även korna, samt att både vallkullor och

Jennie Tideman-Österberg som skogsrå. Foto: Elin Heffler

kor voro småväxta. De tycktes ha endast halv naturlig storlek. Håpet stirrande på uppenbarelsen stod hon tyst och stilla hela tiden medan de "runno över fallet och smullto in i skogen ovanför". Hon visste att dessa väsen vattnade sina djur här och välbetänkt flyttade hon sig ur deras väg.

SKOGSRÅ

Skogsrået, eller randa, randa, huldran, rähanna och besta, som hon ibland kallas, är på vissa ställen samhörande med vittorna, medan hon på andra ställen är ett ensamväsen. Själva ordet "skogsrå" betyder "hon som råder över skogen". Skogsrået har beskrivits som en vacker kvinna, liten till växten. Det märkvärdiga var, att hon var endast som skalet av en människa. Endast en framsida. Då hon vände sig om, var hon som ett baktråg på ryggen: ihålig och tom. Ja, hennes baksida har beskrivits som ett ruttet träd eller som ett avgrundssvart hål. I vissa beskrivningar har hon också en svans som sticker ut under kjolen. Skogsrået blev ofta beskyllt för att ha

rövat bort djur och barn, men om man höll sig väl med henne kunde hon också vara till hjälp för fåbodkvinnorna. Från Boda socken finns en nedteckning som berättar om vallkullan Britta som blev varnad av skogsrået. Britta hade slumrat till vid messmörskoket och hon hörde då en skarp röst som sa "Britta, Britta, misugryta sjud opp!" Britta for upp och kunde då rädda messmörskoket men för säkerhets skull sa hon "Tvi, för allt ont!"

RÅNDANS SÅNG

Skogsrået hade sina egna djur och hon buförde redan i februari. En nedteckning från Nås berättar också om råndan som ett vallande väsen: "Råndan levdde långt inne i skogarna sitt ensliga liv, strövande omkring med sin hjord. När allmogens kor blevo oroliga

Skogsråets lockrop som Anna Blomqvist i Moje har lärt sig av fåbodkullan Kristi Granat. Transkriberat av Jennie Tideman-Österberg

och rädda, var det Råndan som gick ibland dem. Vid valljäntans ankomst till sovholen, syntes ofta eld uppgjord och detta hade Råndan gjort. Hon brukade komma med sina kreatur lallande och sjungande."

Kanske sjöng hon en vallåt som Anna Blomqvist i Moje har lärt sig av fåbodkullan Kristi Granat vilken vallade djur på samma fåbod. Kristi har berättat att hon hört råndan sjunga den för sina djur – en vallåt som alltid fungerade extra bra när korna skulle kallas hem.

RITUALER

För att skydda djuren och hålla sig väl med det okända, fanns en mängd ritualer.

Från Sollerön finns denna nedteckning: "Kreaturen sökte man skydda för osynliga väsen genom tibast och vänderot som bands vid kreaturen när de gingo ute på bete. Inomhus skyddades de med stål, kanske en kniv eller dylikt över dörren, kvicksilver som borrats ned i tröskeln, en slant på hörnstenen under vardera knuten i fähuset och så vidare.

Innan korna släpptes på skogen, genomfördes ibland ritualer som skulle skydda kreaturen från skrömt i skogen. Bland annat ristades så kallade "trollkors" in i skällorna och man kunde i kreaturens dricksvatten lägga salt och svavel för att sedan hålla hinken över elden, spotta tre gånger och läsa välsignande besvärjelser. När man gick vall, hade man också ramsor som lästes för att korna skulle följa valljäntan och inte springa bort sig i skogen, alternativt bli tagna av trollen eller råndan.

I Nås förekom också ett knep för att få korna att komma hem på kvällen. Tre kors ristades med en kniv i den tröskel, över vilken korna senast gått. Därefter sätter man knivsudden på det första korset och säger "nu skall du komma hem N.N."; därefter på det andra korset och säges: 'nu skall du komma hem fort', och så på det tredje: 'nu skall du komma hem idag'." Nedteckningar från Gagnef

visar också att rån kunde hjälpa till för att skydda djuren mot troll med hjälp av tibastbär och vänderot.

FOLKTRONS PÅVERKAN

Genom alla dessa vittnesmål, oavsett om vi tar dem för "sant" eller ren vidskepelse, kan vi börja förstå först att folktron påverkade det vardagliga livet, och också hur den gjorde det. Vi har sett att en okänd locklåt, blir vittrans och vi har sett exempel på ritualer och besvärjelser som verkar skyddande från skadliga väsen. Vi har också sett att folktron inte bara lämnar immateriella spår i form av berättelser, utan faktiskt också materiella. Knivar och stål hittas under trösklar och ovan dörrar. Vi kan se trollkors och andra magiska symboler inristade i skällor, verktyg, trädstammar, stenhällar, och på väggar. Och vi har också sett att vallkullor valde att gå upp nya stigar i stället för att följa de som löpte över vittrornas mark. Stigar kan därför vara en lämning i landskapet som bär spår av folktron.

LEVER VIDARE

Men folktron tillhör inte bara en svunnen tid; den är närvarande än idag. Som nämnt överlevde folktron både den tidiga kristna kyrkan, den lutherska religionen och upplysningstiden. Den överlevde dess demonisering och till

och med moderna tidens sekularisering och vetenskapliga strikthet. Den finns där ännu – antingen som en naturlig del i kulturen kring fäbodbruket, eller som väldigt specifika och personliga händelser. Jag har träffat fäbodbrukare som berättat om möten med både skogsrå, troll och tomtar som gett en hjälpande hand eller kanske rysningar längs ryggraden. För vi skapar ännu ett magiskt skimmer som vi placerar över skogen. Det är ännu mystiska ting som rör sig i ett mörker som berövar oss vår syn. När det visuella, detta sinne som vi förlitar oss så mycket på, hamnar i ett dunkel, tar en annan syn över. Den som ruvar bortom ögat. Den som tar utgångspunkt i relationen mellan det vi kallar det undermedvetna och det medvetna. Där tar folktron plats. Kanske är detta det skuggland som beskrivs så ofta i berättelser och sagor om skogens väsen. Ett skuggland som har byggt upp ett helt immateriellt och materiellt kulturlandskap.

Jennie Tiderman-Österberg
Musikvetnolog, Dalarnas museum
Doktorand i musikvetenskap, Musikhögskolan, Örebro Universitet
Sångerska
Ledamot i FSF:s styrelse

Söndag 5 september 2021, kl 11–16 **Buhelg på Jamtli!**

Folktro, maten, djuren och musiken!

Ett unikt tillfälle att mitt i stan få uppleva hur fäbodlivet kunde te sig förr och hur det går till idag. Smaka på bumaten, känn doften, träffa djuren och prova på att kula. Lyssna till berättelserna, lockropen, näverluren och folkmusiken som lockar till dans och skratt!

Välkommen till en dag på Jamtlis fäbod då medlemmar från Jämtland/Härjedalens fäbodförening berättar om hur det kunde gå till förr och visar bilder och filmer om dagens fäboddrift. Du får lyssna till, och själv prova på, olika typer av lockrop för att samla in kreaturen från skog och ängar. Åsa Okutani och Lennart Danielsson visar hur man blåser i näverlur. På fäboden

betar både getter och fjällkor och Jamtlis djurskötare berättar om det bevarandearbete som bedrivs. Butösen erbjuder smakprov på smör, ost och mese. Jamtlis Gynnare serverar kams och kesfil allt medan Jamtlis spelmanslag får dig att stampa i takt.

Denna dag pågår också svampens dag på Jamtli. Passa även på att besöka Jamtlis aktuella utställningar där du hittar mer om just mat, fjällkor och myter!

Entré vuxen 120 kr. Barn till och med 18 år har fri entré i vuxens sällskap www.jamtli.com

Välkommen till en härlig dag på Jamtli!

Lyckade kurser i mejerihantering och lantraser

Under sommaren har två kurser genomförts i kursserien "När förr blir nu"- om kunskapsförmedling och kompetensutveckling om mjölkhantering och lantraser.

Genom medel från Jordbruksverket har kurserna kunnat genomföras i fyra län under totalt fyra dagar, med två och en halvdag på sommaren och uppföljning med en och en halv dag på hösten. Under förra året genomfördes prototypkurs i Hälsingland på Krype fåbod och på Harsagården. På grund av covid-19 fick vi flytta fram årets kurs på Karl-Tövasen i Dalarna till augusti i stället för juni. I början av juli kunde Svedjebuan i Jämtland ta emot kursdeltagarna och veckan efter var vi på Kårebolssäteren i Värmland. Intresset för att delta har varit stort och det har inte varit svårt att fylla kurserna tack vare annonsering på hemsida, i tidningen och på Eldrimners hemsida. Kursdeltagarna har kommit från Överkalix i norr till Kristianstad i Skåne i söder och de flesta har kunnat bo på fåbodarna.

KURSLEDARE FRÅN ELDRIMNER

Birgitta Sundin har varit mejeriansvarig och Kristina Åkermo har bidragit med sin erfarenhet som veterinär och egenföretagare inom oststillverkning. Kurserna har varit upplagda så att deltagarna fått både teori och praktik — allt för att säkerställa hygieniska krav och den lagstiftning som finns. Halva gruppen fick vara med på morgonmjölkningen och testa handmjölkning medan den andra gruppen gjorde frukost, för att nästa dag göra det omvända. Mjölken togs om hand och ostar och smör tillverkades. På Kårebolssäteren gjordes även messmör.

NYGAMMAL KUNSKAP

I kursen ingår också att öka kunskaperna om de svenska lantraserna. På Svedjebuan berättade Carin Andersson från Jamtli och på Kårebolssäteren Rolf Nilsson från Värmlands fjällkoförening om fjällkor och fjällnära rasen. Rolf berättade även att han skrivit en bok om sina erfarenheter som säterbrukare. Intressanta iakttagelser gjordes på kurserna i kunskapen om användningen av träredskap. I Svedjebuan har gasolen tagits bort och endast vedspis och vedeldning i

Ph-mätning på Kårebolssäteren, Foto: Ingela Kåreskog

kokhus förekommer. Separatoren har försvunnit och i stället avgräddas mjölken och blir därmed fetare än vid separering vilket medför en bättre ost.

BESÖK PÅ OLIKA PLATSER

Studiebesök ingår i kurserna och i Jämtland besöktes Östnorbuån där Ann Eriksson berättade om sin verksamhet. Hon arrangerar bland annat läger för barn, som får bo och pröva fåbodliv några dagar. Kursdeltagarna bjöds på kolbullar och underhållning av vissångaren Anders Hedén. Även Irma och Helena Tusås fåbod besöktes som ett exempel på återupptagande av fåbodvall med getter. I Värmland besöktes Ransbysäteren som drivs genom den ideella föreningen Utmarksmuseet. Säteren är återuppbyggd på 1990-talet och har ett stort antal besökare under sommaren med vandrarhem, café och kolbullar, samt getter och islandshästar. Värmlandskursen avslutades med studiebesök hos Per Lundberg på Södra Sjörisberget. Han har köpt vallar och iordningställt en fåbod med flera hus. Bland annat ett hus med bakugn där två kvinnor bakade tunnbröd. De kor som Per har på fåboden har han tidigare ägt, men sålde dem till en bonde i Värmland mot att han fick låna dem över sommaren för bete på fåboden. Mjölk köper Per från en annan fåbod och gör stora ostar som vi fick smaka. Fantastiskt att få ta del av hans engagemang och utvecklingstankar som 80-åring. Uppföljning av kurserna kommer att ske i oktober. För Jämtlands del på Eldrimner i Ås utanför Östersund

Mjölkning på Svedjebuan, Foto: Ingela Kåreskog

Kristina Åkermo vid Ystgytan i kokhuset på Svedjebuan, Foto: Ingela Kåreskog

och för Värmlands och Dalarnas del i Malung. Det stora intresset gör att förbundet överväger att hitta lösningar för att fortsätta kursverksamheten.

Ingela Kåreskog

Fäbodförbundet får stöd från Nordisk Kulturfond

Fäbodförbundet är stolta, glada och tacksamma för att Nordisk Kulturfond har beslutat att stödja vårt projekt "Fäbodkulturens värden – ett kulturarv för världen" inom ramen för sitt program Opstart.

— Som en av flera aktörer har Nordisk Kulturfond tidigt gått in och stöttat arbetet. Det är ett oerhört viktigt stöd i och med att vi söker tillsammans med Norge, uppger Olle Berglund, tf ordförande i Svensk fäbodkultur och utmarksbruk.

Kulturfonden är ett nordiskt samarbetsorgan vars uppgift är främja kultursamarbete mellan de nordiska länderna. Fonden gör detta genom att ge ekonomiskt stöd, främja professionella nätverk och förmedla kunskap om konst och kultur.

Opstart är fondens investering i de första faserna i nya konst- och kulturprojekt, så att projektens nordiska ambitioner kan stärkas.

— Vårt Opstart-projekt kommer att fokusera på att sprida kunskap om pågående projekt via vår egen tidning samt artiklar i andra medier, digitala såväl som tryckta. Vi kommer att utveckla det viktiga samarbetet med Norsk Seterkultur och föra dialog med övriga samarbetspartners, som Centrum för Biologisk mångfald och andra aktörer för att öka medvetenheten kring projektet. Vi kommer sedan även söka projektstöd

för events på fäboddar där den levande, men traditionella kulturen, som exempelvis vallmusik står i centrum, säger Olle Berglund vidare.

Nordisk Kulturfond tecknas och förvaltas av en styrelse med tretton medlemmar fördelade på de olika nordiska länderna. Ledamöterna utnämns av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. För Sveriges del ser representationen ut så här; Ledamot: Cecilie Tenfjord Toftby, medlem av Riksdagen, Suppleant: Lars Mejern Larsson, medlem av Riksdagen Ledamot: Kajsa Ravin, Generaldirektör Statens kulturråd, Suppleant: Teshome Wondimu, grundare och verksamhetsledare, Selam.

Hällpetters Maria Bergström

NORDISK KULTURFOND

Slumpartat möte gav oanat resultat

Idén att söka medel från Nordisk Kulturfond kom från Jessica Persson.

Hon var inte medlem i fäbodförbundet, hon bodde utomlands sedan fjorton år och var uppvuxen i Stockholm. Kopplingen till fäbodkulturen kändes inte helt självklar, hur gick det här till?

För att stilla nyfikenheten bokar redaktionen ett Teamsmöte med Jessica som då befinner sig i München.

Jessica berättar att hon arbetar som affärsutvecklare på Scania och genom jobbet kommit att bo sju år i Malaysia och vidare fyra år i Tyskland.

— Men nu är vi precis på väg att flytta hem till Sverige igen och då känner jag starkt för att engagera mig i fäbodrörelsens arbete att upptas som ett immateriellt kulturarv.

Engagemanget väcktes förra sommaren i samband med ett besök på en fäbod i Jämtland.

— Vi åkte till Myhrbodarna, fäboden var stängd men Anita Myhr var där och vi kom att stanna ett dygn. Där träffade jag Jennie Tiderman från Dalarnas Museum som berättade om arbetet som pågick med en ansökan till Unesco och jag kände att det här var något som måste pushas. Det var en lyckosam slump att vi möttes, en ren tillfällighet.

Jessica satte sedan i gång att googla olika

"Som tolvåring hade jag årskort på Skansen och var där stup i kvarten. Det var fäbodmiljöerna som drog"

fonder och stipendier.

— I mitt arbete är jag van att ställa frågan vad finns det som ingen tänkt på? Jag gick in och läste om Nordiska Kulturfonden och deras program Opstart. Det kändes helt rätt och i linje med det samarbete som fäbodförbundet inlett med Norsk Seterkultur.

Det visar sig att intresset för fäbodkulturen slumrat sedan barndomen.

— Jag har släkt i Ångermanland och min farmor var på fäbod i Junsele, jag har vistats där och alltid gillat miljön. Som tolvåring hade jag årskort på Skansen och var där stup i kvarten. Det var fäbodmiljöerna som drog.

Jessica Persson, Foto: selfie

Hur man kokade messmör, hantverket, berättelserna och de starka kvinnorna som skötte allt.

Jessica är glad att hennes initiativ till en ansökan hos Nordisk Kulturfond togs emot väl och ser bidraget som ett viktigt steg på vägen i arbetet med att få nordisk fäbod- och seterkultur upptaget på Unescos lista över immateriella kulturarv.

Hällpetters Maria Bergström

						DET BILDAR MATTOR	SLAG ELLER SKRED	FÅR-SKALLE	GRÄS-SAVANN	VALUTA I FINLAND OCH TYSKLAND	LÅNGTAT ELLER RELIGIÖS SKRIFT
						FIRAS 13 APRIL					
						ROSA ELLER HANDVERKTYG					
						NEDERLÄNDSK STAD ELLER VIDA	LÄNGRE TIDS-PERIOD				
						MÄTT PÅ ETT LANDS EKONOMISKA AKTIVITET				SIGNUM FÖR MATTE MYCKET HETA FLÖDEN	
LgS	AVOGHETEN	PÅ DEN VANKAS DET NOG GODIS	HUVUDSTAD		VETT-VILLINGAR	VARA I BESITNING AV		KOMMER EFTER SOL			
			LÄT	PINNARNARNA			VASSTRÅ	RÖET			
VID VARJE TILLFÄLLE						STRESSAT					
						KRITISKA					
KALLADES FEBRUARI FÖRR								APPARAT		VAN-ÅRAN	
								FYLLER & INLEMMAR			
BLIR DET PÅ VÅREN							UTSTRÅLNINGEN				
SAMLING FORN-NORDISKA DIKTER					SILVER		HUND ELLER PIGG	KASSE			
					SKUMMADE			INLAGD ANSJOVIS			
BITA ELLER SNO			TA PÅ ELLER SMET				BOV I TV-SERIE				
			UTFÖRS I SLALOM								
I DETTA SAMMANHANG	SPORT ELLER TILLFÄLLE					PLADDRA					
LEDARE I KYRKA ELLER HÖGSKOLA						FLACKA			SKÅRET		
						FACK FÖR LÄRARE			KAN MAN HÅLLA MED		
FORTFARANDE ELLER I FÖRHÅLLANDE TILL			STEN ELLER TUKTAT	JORD ELLER VÅSEN			VISION OCH KAKA			STRÖM-MEN	
				PLYTE			SON TILL ADAM				
MOTSTÅND	HANNE AV ANKA							LÅGA			
	HÖGSTÄMD DIKT							SMÄRTA & SKYNYDA			
MODE-MAGASIN						BEDRIVER PERSON-TRAFIK	KAJAN				
KANTEN							DRYCK				
					DÄMPAR					Korsords-konstruktör: Lars-Göran Ståhl ©	
					FEMTIO						
DEN ÄR BARA EN LITEN DEL								HUNDRA KVADRAT-METER		LgS	

VINST! Tre personer får varsitt signerat exemplar av Victoria Törnqvists bok *Eldsjälar i utmarken*

För att vara med och tävla vill vi ha in ditt lösta kryss senast den 30 oktober 2021. Märk kuvertet med "Korsord nr 3 2021". Av de rätta svar som kommit in drar vi tre vinnare vilka meddelas personligen samt anges i nästa nummer av tidningen. Skicka till: Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk, co/ Hällpetters Maria Bergström, Svabensverk 606, 790 26 Enviken.

Namn: _____

Adress: _____

Telefon: _____

Stig Spånberg, Foto: Victoria Törnqvist

Hällvallen med Städjan i bakgrunden. Foto: Victoria Törnqvist

Välkommen till Stigs paradiset

Långt framför mig reser sig Städjan mot himlen. Jag är på väg mot Foskdalsvallen i Städjan-Nipffällets naturreservat utanför Särna. Här är fäboddriften obruten sedan 1600-talet och Stig Spånberg som brukar vallen idag är sjätte generationen fäbodbrukare.

Efter kvällsmjölknigen slår jag mig ner med Stig för ett samtal invid vedspisens sprakande. Med värme berättar han om sin mamma Sonja som blev vallkulla här redan vid 12 års ålder. Sonja, född 1932, hälsar fortfarande på ibland, men klarar inte längre att bo i fäboden. Minnet sviktar och hon är dålig att gå.

— Men det är inte länge sen hon hade större armar än mig, skrattar Stig och håller upp en välmuskad arm.

På sin tid handmjölkade Sonja korna som oftast var fem till antalet. Sommaren 2020 är det åtta kor som mjölkas och sammanlagt 14 stycken på gården. Idag har Stig ström till ladugården och det är maskinmjölkning som gäller.

YNGST I SKARAN

Jag undrar hur det kom sig att det blev just Stig som tog över, yngst som han är i en syskonskara på åtta.

— Jag sa alltid redan som barn att jag skulle bli bonde och lekte jämt med lek-sakskor. I fjöset hade jag en plywoodko och den blev alldeles rund i hörnen för att jag drog runt den så mycket på betonggolvet. Och var jag inte ladugården med morsan, så var jag med grannfrun Maja-Lisa som också hade kor.

MÅNGSYSSLARE

Från och till var Stig här i fäboden även innan övertagandet för 14 år sedan. Men han har hunnit vara iväg och jobba både i Stockholm och på Västkusten och är utbildad möbelsnickare samt har gått

timmerhusskola i Rättvik.

— Ja, jag har provat många olika branscher, jag har varit bartender i Norge och jobbat inom barnomsorgen många år och där trivdes jag väldigt bra.

Nuförtiden brukar han vara på Idre fjäll om vintrarna, första vintern som kock och därefter som liftvärd.

— För nåt annat jobb måste man ju också ha, det är en dyr livsstil det här att vara fäbodbrukare...

”Välkommen till paradiset på jorden! Det spelar ingen roll hur mycket arbete det är, här känner man sig ändå fri.”

FÄBODLIVET HÄGRAR

Och visst är det här på fäboden som han vill vara.

— Det här är paradiset på jorden, det spelar ingen roll hur mycket jobb man än har, så känner man sig fri, säger Stig och ser lycklig ut.

När jag frågar om baksidan tvekar han en stund och tycker sig egentligen inte se några nackdelar.

— Det är väl att man måste hem igen till Särna ... Nejdå, jag älskar Särna.

Men det är väl lite drygt med själva flyttarna, men samtidigt skulle man ju inte vilja bo här när det är över en meter snö. En annan baksida är väl all koskit som man måste mocka bort bakom

fjöset så att inte husen ruttnar. Det hade ju även kunnat vara jobbigt om vi haft rovdjursproblem, men nu har vi haft tur och klarat oss.

TAR IN HJÄLP

Men en avigsida idag kan förstås vara att det är svårt att hinna allting ensam. Stig brukar söka arbetskraft på olika sätt. Dels har han annonserat på Facebook och så är han med i en organisation som heter ”Work Away”. Via den sistnämnda har det kommit både holländare, tyskar, fransmän och en kille från Peru.

Foskdalsvallen, Foto: Victoria Törnqvist

— Oftast är de duktiga och det går bra, men ibland blir det kulturkrock, även med svenskar. En gång var det en stockholmska som pratade så varmt om att hon längtade efter att komma hit, sen tog det bara tre dagar så ville hon tillbaka till Stockholm ... Och så kom det några unga svenska tjejer som sågade sönder lagårn för att de fick för sig att stocken bakom båsen gjorde ont på korna. Men den skyddar ju så att inte allt kiss och all dynga rinner in i båsen, så när de tog bort den blev ju korna jätteskitiga bara på en natt!" suckar Stig.

MÅNGA TURISTER

En hel del besökare kommer det till Foskdalsvallen. På tisdagar och torsdagar är det fåboddagar och sommaren 2020 kom det fler besökare än vanligt, då många hemestrade i coronatider. Stig uppskattar antalet gäster till runt 40 om dagen i vanliga fall och nu kanske 50—60. Och även på en flerhundraårig fåbod finns moderna lösningar för besökarna. Att betala med swish fungerar, men ibland måste man gå upp på kullen bakom fåboden, numer kallad "Swish-kullen", för att hitta mottagning.

KALVEN VILSE

Så återvänder samtalet till djuren och produktionen. Stig säger att det är 30—40 liter mjölk om dagen att ta hand om, men att det också kan vara mer, när alla korna har kalvat. Häromveckan var det en ko som kalvade på skogen.

— Vi hittade kon, men inte kalven, men hon tog den närmare och närmare för varje dag, så tillslut kom han hem. Han fick heta Vilse.

Korna kan också hamna lite fel ibland. Stig visar foton i mobilen som han fått från en upprörd stugägare några kilometer bort. Fotona visar omkullvälta stolar och ett trasigt bord, men att det ska handla om någon "enorm förödelse" är kanske lite överdrift av fotografen. Som tur är händer inte sådant särskilt ofta, för korna har ju vidsträckta, orörda områden att vandra på och är oftast nöjda med sitt fjällbete.

VILL LÄRA SIG GÖRA OST

I fåboden mjölkar Stig morgon och kväll men hemmavid låter han kalvarna dia och tar bara den mjölk han behöver. En win-win lösning för alla. Vad gäller produkter gör Stig mest smör och tjockmjölk.

— Jag har inte lärt mig göra ost än, jag är så dålig på att äta ost själv, gillar bara ostar utan smak", skrattar han med

"Nåt annat jobb måste man ju också ha, det är en dyr livsstil det här att vara fåbodbrukare..."

den typiska glimten i ögat. Så blir han allvarlig.

—Nej, men milda ostar är gott och jag brukar göra småost och har en vision om att göra både ost och messmör, jag vill gå nån kurs, eller om nån kunde komma hit och lära ut.

TANKAR OM FRAMTIDEN

— Jag tror faktiskt fåbodbruket är en framtidsbransch!

Sonen Timmy har uttryckt att han skulle vilja bli bonde, om än inte ha lika många kor som Stig.

— Nog har de varit med tidigt, Timmy ville hellre vara med mig och djuren än på dagis och han provade mjölka redan före två års ålder. Olivia testade i alla fall före tre. En morgon nyligen sa hon åt

mig att ligga kvar i sängen så skulle hon gå ut och fixa lagårn om jag bara hjälpte henne på med byxorna! Ja, vi får väl se, men man hoppas ju såklart.

SEN UTRYCKNING

Vi rundar vi av samtalet, det har blivit sent och mörkret sänker sig. Stig måste upp klockan sex imorgon, för det är fåboddag och mycket att ordna. Dessutom inser han att han borde köra en brunstig ko till tjuren i Foskvallen nu. Så det blir till att ut och lasta och dra iväg mitt i natten. Nej, fåbodlivet är ingen semester vila minsann. Och ändå vittnar så många fåbodbrukare i likhet med Stig om att fåboden är bästa platsen på jorden.

Victoria Törnqvist

Stig handmjölkar fjällkon Silvia. Foto: Victoria Törnqvist

Kulturarvsdag på Nysjöns fäbod - Söndag 12 sept

Som del i Riksantikvarieämbetets kulturarvsdagar 2021 arrangeras evenemanget "Fäbodens värden – ett kulturarv för världen" för att synliggöra den levande fäbodkulturen och dess kunskaper och berättelser.

PROGRAM

14.00 Vandring för barn

• Vallkullorna
Jennie och Anna-Karin berättar om hur det är att arbeta med djur på en fäbod, samt om mjölkhushållning, vallmusik och slöjdande.

Trollet Tova besöker Nysjöns fäbod.
Foto: Pia Möller Andersen.

• Trollet Tova

berättar om tron på troll och hur man tas med bergatrollen.

• Skogsrådet Rända berättar om sitt liv i skogen och hennes relation med människor.
• Sagostund, Victoria Törnqvist läser sin egenförfattade saga om djuren på fäboden.

15.00 Rundvandring för vuxna på Nysjöns fäbod. Upplev fäbodvallen tillsammans med en guide. Därefter bokmarknad. Botanisera bland de olika bokborden och ät medhavd matsäck.

16.00 Föredrag på Bulöten. Förbundet Svensk Fäbodkulturs tf. ordförande Olle Berglund hälsar välkommen och berättar om FSF:s arbete för fäbodkulturen.

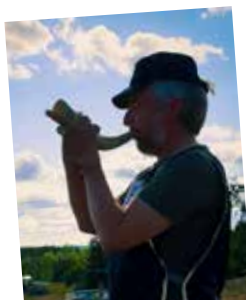
16.15 Håkan Tunón från Centrum för Biologisk Mångfald SLU, berättar om det historiska fäbodbruket, biologisk mångfald och fäbodens hållbarhetsfilosofi.

16.45 Samtal med fäbodbrukare Hans-Olov Backlund. Berättelser om mjölkhantverk och djurhållning.

17.00 Håkan Tunón med flera berättar om projektet "Fäbodens värden – ett kulturarv för världen" och hur man kan stödja arbetet

17.30 Jennie Tideman-Österberg och *Anna-Karin Jobs Arnberg från Dalarnas Museum berättar om fäboden som en kvinnornas arbetsplats om vallmusik och om slöjdande. Melker Brodin, riksspelman på kohorn, berättar om horn och lurar.

Ca. 18.00
Vallmusik vid Nysjön.
Lyssna till en konsert i skymningen med kulning,

Melker Brodin blåser horn. Foto: Jennie Tideman-Österberg

näverlur och kohorn.

ca. 18.30 Kvällen avslutas.

Kulturarvsdagarna 2021 har temat "kulturarv för alla"

Programmet riktar sig till alla åldrar, både barn och äldre. Evenemanget äger rum på Nysjöns fäbod norr om Falun. Där bedrivs idag ett levande fäbodbruk med nötkreatur och getter, samt mjölkhushållning. Förbundet Svensk Fäbodkultur är huvudarrangör, i samarbete med Dalarnas museum.

TILLGÄNGLIGHET:

Svårframkomligt med barnvagn och rullstol. Viss tillgänglighet på de grusade vägarna runt fäboden. Toaletter finns ej, endast dass. Ej elektricitet. Ta med matsäck, kläder efter väder, samt något att sitta på. Deltar du i evenemanget tillåter du att du kan komma att finnas med på film och fotografier. För utbildning av barn tillfrågas målsman innan. Förbokningar kan komma att behövas beroende på pandemiläget och Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Följ uppdateringar kring detta på Facebook/ Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk.

Bli medlem!

Förbundet samlar den svenska fäbodrörelsen och verkar för att bevara, främja och utveckla fäbodarna, fäbodkulturen, fäbodbruket och övrigt utmarksbruk. Vi vill också främja bygg-

nadskultur, kulturarv och traditionell kunskap, samt att bibehålla betesrätigheter som resurs och som framtida möjlighet för fäbodbrukare och ägare av jordbruks- och skogsfastigheter.

Tillsammans blir vi starkare och kan driva våra intressefrågor bättre. Som medlem får du också den här tidningen i din postlåda och blir uppdaterad om vad som är på gång.

Information om oss, de regionala fäbodföreningarna, stadgar och medlemskap finns i redaktionsrutan på sidan två och på vår hemsida www.fabod.nu

Så blir du medlem i Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk:

Betala in avgiften om 300 kronor till FSF, du blir då medlem både i förbundet och den eventuella regionala förening du tillhör. Ange vilken regional förening du vill tillhöra. Vill du betala för ytterligare en familjemedlem blir summan 200 kronor högre, alltså totalt 500 kronor. Betala din avgift till Bg 5243-8538 eller Swisha 123 109 20 22

